

ԱՌՅԵՍ - ԱՌՅԵՍԱՎՈՐԱՆԻՃ ԱՆՎԱՆՈՒՄՆԵՐԸ ՄԱՆԿԵԼ ԶԱԶՈՒՆՈՒ ԲԱՌԳՐԶՈՒՄ

Լ Վ ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ

Հայերենում պահպանվել են հնուց եկած արհեստ-արհեստավորանիշ բազմաթիվ անվանումներ. հազարամյակներ շարունակ դրանք մշակվել, փոփոխվել, զարգացում են ապրել, և այժմ էլ շարունակվում է այդ գործընթացը: Տակավից ժխտված չէ օտարների կողմից հայ ժողովրդին տրվող արմեններ անվանման աճառյանական ստուգաբանությունը՝ (բնիմաստն է կերտել, կառուցել, արվեստակերտել և այլն): Հայերենի արհեստ և արհեստավոր նշանակող տերմինապաշարի պատմական զարգացումը կարելի է բաժանել հինգ փուլի². ա) հնագույն և հին շրջան (որն ավանդված է գրաբարով), բ) միջնադարյան շրջան (հիմնականում ավանդված միջին հայերենով), գ) աշխարհաբարյան շրջան (XVII-XIX դարեր, ավանդված գրաբարով, աշխարհաբարով և բարբառներով), դ) նորագույն շրջան, որն ավանդված է նոր գրական հայերենով: XVII-XVIII դարերը, հատկապես XIX դարը, մի ուրույն շրջան են, և կարելի է բնութագրել հետևյալ հատկանիշներով. ա) արհեստ-արհեստավորանիշ անվանումների աննախադեպ բազմաքանակություն. եթե նախորդ շրջաններում դրանք, ըստ բառարանագրական նյութի, մոտ 300 բառ են կազմում, ապա XIX դարում՝ հազարից ավելի (նկատի ունենք գրաբարը, աշխարհաբարը, բարբառները), բ) տվյալ ոլորտի բառակազմական կադապարների հստակ գիտակցում, դրանց միօրինակացում և կայուն օգտագործում (գործ բայաֆիմք-ածանցակերպ որպես գործող, -ող, -իչ ածանցների կիրառական ոլորտների հստակեցում, ածականական ձևերի վերածում գոյականի. օր.՝ քանդակագործ (ած.), քանդակագործ (գոյ.), գ) գրական հայերենից աստիճանաբար արտամղվում են մատենագրության և ժողովրդական լեզվի մեջ առկա արևելյան լեզուներից վերցված այս ոլորտին վերաբերող անվանումները, դ) հայերեն անվանումները մշակվում, նորերն են ստեղծվում և ստուգադրվում են եվրոպական զարգացած լեզուների համապատասխան բառապաշարի հետ (ֆրանսերեն, իտալերեն, անգլերեն), ե) 1850-ականներից ի վեր միտում է նկատվում գրաբար բառապաշարը աշխարհաբարում լայնորեն օգտագործելու, և XX դարի սկզբներից առկա է գրաբարի և աշխարհաբարի համար միասնական անվանակարգություն:

Նշված ոլորտի անվանակարգության նոր շերտը հիմնականում ստեղծվում և մշակվում է XIX դարում, երբ հայ բառարանագրությունը թևակոխում է մի նոր փուլ: XIX դարի բառարանագրական կոթողներն են Մանվել Զաղջախյանի իտալերեն-հայերեն, հայերեն-իտալերեն, Փիլիպոս Շամճյանի իտալերեն-ֆրանսերեն-հայերեն-թուրքերեն, Նորայր Բյուզանդացու ֆրանսերեն-հայերեն և Մ. Քաջունու «Բառգիրք արուեստից եւ գիտութեանց եւ գեղեցիկ դպրութեանց» (Վենետիկ, Բ. 1-2, 1891, 1892) բառարանները: Վերջինս, փաստորեն, առաջին հայերեն հանրագիտարանային բնույթի տերմինաբանական բառարանն է: 1906 թ. տպագրված Գ. Լուսինյանի ֆրանսերեն-հայերեն և Հ. Դաղբաշյանի ռուսերեն-հայերեն լիակատար բառարաններում նշված ոլորտի անվանակարգությունը մոտ երեք անգամ քիչ է, քան Քաջունու բառարանում: 40-ամյա տիտանական տերմինաբանական աշխատանք է կատարված այդտեղ, և, ըստ էության, այն XIX դարի հայ տերմինաբանական արվեստի բարձրակետն է: Քաջունու բառարանը բարձր է գնահատել

¹ Տե՛ս Հր. Աճառյան, Հայերեն արմատական բառարան, Բ. 1, Եր., 1976, էջ 137:

² Հմմտ. Գ. Զահուկյան, Հայոց լեզվի զարգացումը և կառուցվածքը, Եր., 1969, Ժամանակակից հայերենի տեսության հիմունքները, Եր., 1974:

մեծագույն հայազետ Հակոբոս Տաշյանը³ :

Արհեստավոր և արհեստներ նշանակող անվանումների տերմինակազմական կաղապարները և բառակազմական առաջըը Քաջունու բառարանում ավելի կանոնակարգված են, քան մինչ այդ եղած առկա բառարաններում, այլևայլ հրատարակություններում ու մամուլում:

Տերմինակազմական կաղապարները ներկայացնելու նպատակով փորձենք բնութագրել արհեստավորանիշ անվանումների իմաստաբանական ոլորտը: Ըստ սեռային հասկացության՝ դրանք նշանակում են գործող անձ, այսինքն՝ իմաստաբանորեն գործողի դասի մեջ են մտնում: Գործողի լեզվաիմաստաբանական կարգը հայերենում մասնավոր քննության չի ենթարկվել, ուստի և մշակված չէ նրա տերմինաբանությունը: Քանի որ բնությունը մշտապես գործողության մեջ է, հետևաբար յուրաքանչյուր երևույթ (իրական թե մտային) գործող է կամ կարող է գործող լինել: Գործողի ակնհայտ բնույթ ունեն գործիքները և մարդը. այս երկու կարգերը տարբերվում են իր-անձ հակադրությամբ, ինչպես նաև՝ կերպային աղոտ իմաստով. անձն առավել գործունակ է ըմբռնվում, քան գործիքը: Հայերենում անձի և իրի քերականական կարգերը ձևաբանական մակարդակում հստակ տարբերակված չեն, ուստի գործիքի և գործող անձի տերմինաբանական կաղապարները և բառակազմական առաջըը որոշակիորեն փոխներթափանցված են:

Քաջունու բառարանում արհեստավորանիշ անվանումների տերմինային կաղապարը գրեթե միշտ արտահայտվում է բաղադրյալ բառի (իսկական բարդություն) տեսքով. միայն մի քանի անվանումներ տրված են բառակապակցությամբ (ընդելուզիչ ականց, յօրհնող երփնագարդ դրուագաց և այլն): Պարզ բառերը սակավ են՝ բրուտ, հյուսն, խառատ, դերձակ և այլն: Արհեստավորանիշ անվան հիմնական կաղապարն է՝ գոյական + բայահիմք կամ ածանցակերպ, ըստ որում, առաջին բաղադրիչը գործունեության առարկայի անունն է, իսկ երկրորդը՝ գործողությունը նշանակող բայի հիմքը. օր.՝ քարհատ, կոշկակար, արծաթագործ: Այս կաղապարը առաջանում է շարահյուսական մակարդակի ամփոփմամբ. օր՝ մարդ, որ հատ է զքար→քարհատ, իրականում քարհատը նախ ըմբռնվում է որպես ածական, որը ենթակայի լրացումն է (քարհատ մարդ), ապա խոսքիմասային փոխանցմամբ դառնում է գոյական (քարհատ մարդ→քարհատ): Ծարահյուսական կաղապարի ամփոփում հանդիսացող ձևաբանական այս ածականական կաղապարը գտնում ենք նախորդ դարերում՝ հատկապես գրաբարի կենդանի լեզվի շրջանում (արծաթագործ սպասք): Տերմինաբանական հստակ ծրագրվածություն ունեցող Քաջունու բառարանում այս կաղապարը արհեստավորանիշ անվանումների դեպքում միմիայն գոյականական կիրառություն ունի: Այս կաղապարով արտահայտված անվանումների մեծագույն մասի մեջ որպես բայահիմք հանդես է գալիս գործ ածանցակերպը. օր.՝ սկահագործ, տակառագործ, փետրագործ, ժապավինագործ, բյուրեղագործ, թամբագործ, թիթեղագործ, պատենագործ, պաղպաղակագործ, ձարագործ, ոսկեթելագործ, ձենոնցագործ, շաքարագործ, կահագործ, դամասկագործ, երենագործ, հրանօթագործ, խեցագործ: Գոյական բաղադրիչը փոփոխության է ենթարկվում ըստ գրաբարի բառակազմական օրենքների (ժապաւէն – ժապաւինագործ), կամ տերմինատեղծ նպատակներով նրբին փոփոխությունների են ենթարկվում առանց խախտելու գրաբարի բառակազմական կանոնները (դամասկեան արուեստ→դամասկագործ, երենո փայտով աշխատող→երենագործ): Այս կաղապարով (գոյական + գործ (բայահիմք) արտահայտված անվանումները կազմում են մնացած բոլոր կաղապարներով արտահայտված անվանումների գրեթե կեսը (մոտ 160 անվանում): Այս կաղապարի (գոյ. + բայահիմք) երկրորդ կաղապարն է գոյ. + արար բաղադրյալ ձևը. օր՝ հացարար, քացախարար, լվացարար, ներկարար, արծնարար, ծալարար, լեղակարար, սանձարար, խոհարար կամ խահարար, խցարար: Այս կաղապարի մի քանի անվանումներ կազմված են նաև առաջին կաղապարի միջոցով. օր՝ արծնագործ, քացախագործ, հացագործ, խցագործ, ըստ որում գործ-ով կաղապարը կիրառվում է որպես նախընտրելի ձև: Բացի գործ, արար ածանցակերպ բայահիմքերից՝ կան նաև այլ բայահիմքեր, որոնք ավելի նյութական են նշանակում գործունեության

³ Տե՛ս Յակոբոս Տաշեան, Բառախօսական դիտողություններ հայերեն գիտական լեզվի մասին, Վիեննա, 1926, էջ 23:

բնույթը. օր՝ բովաճատ, ականաճատ, դրամաճատ, կորդնկար կոշկակար, գրակազմ, գրակապ, գրաշար, աղորեպան, աղոնավոր, դիաթաղ, խրվանդաքաղ, թանգար, լումա-յափոխ, լումայաճավաք, ոսկեճան: Մի քանի անվանումներ կան, որտեղ բայաճիմքը հանդես է գալիս անցյալ կատարյալի տեսքով. օր՝ կրեփեաց, յուղեփեաց, խնկեփեաց, հացեփեաց: Արճեստավորական անվանումներ պետք է դիտել նաև վաճառ բայաճիմքով արտահայտված բառերը: Բանն այն է, որ հին դարերում, առավել ևս XVIII-XIX դդ. արճեստավոր միաժամանակ վաճառող էր՝ և՛ ֆրանսերենը, և՛ իտալերենը, որոնք Քաջունու բառարանի հիմք լեզուներ են, միևնույն գործողանիշ վերջածանցով նշանակում են և՛ արտադրողը, և՛ վաճառողը: Ուստի այս դեպքերում Քաջունին դնում է և՛ արտադրողի, և՛ վաճառողի անվանումները կողք կողքի. օր՝ կրեփեաց-կրավաճառ, հացագործ-հացավաճառ, սանձարար-սանձավաճառ, քացախագործ-քացախավաճառ, ակնագործ-ակնավաճառ և այլն:

Արճեստավորական անվանումների երկրորդ արդյունավետ կաղապարը բոլորովին տարբեր է առաջինից և՛ ձևային, և՛ նյութական առումով: Այն կազմված է առաջնադիրք բայաճիմքով և -իչ կամ -ող կայուն գործածվող վերջածանցներով: Ծարախյուսական կաղապարի փոխակերպում ենրկայացնող բառակազմական կաղապարում բացակայում է ուղիղ խնդիրը. միայն պահպանվում է բայաճիմքը, որին կցվում են -ող, -իչ վերջածանցները. օր՝ որ սափրե գեներս → սափրիչ: -Ող և -իչ ածանցների կիրառական ոլորտների բաշխումները XIX դարի երկրորդ կեսից ի վեր ավելի են անորոշ դառնում, քան XVIII դարում. ինչպես տեսնում ենք Մխիթար Սեբաստացու բառարաններում (1749-1769թթ.) XVIII-XIX դդ. գրաբարում -ող ենթակայական դերբայակազմիչը ուներ ածանցական նշանակություն և կարող էր -իչ ածանցին գրեթե ամբողջովին փոխարինել, սակայն -ողը գործողության իմաստ էր պարունակում ավելի, քան -իչը, որի հետևանքով անվանումը՝ տերմինը, անբավարար արտահայտչականություն էր ստանում այն բոլոր դեպքերում, եթե բառիմաստը չէր պահանջում այդպիսի ընդգծված գործողի իմաստ: Սակայն -իչ ածանցն էլ բոլորովին ազատ կիրառություն չէր կարող ունենալ, քանի որ գործիքների անվանումները գերազանցապես կազմվում էին -իչ ածանցով և ոչ թե -ող-ով: Այսպիսով, տերմինաբանական տեսակետից անցանկալի վիճակ էր ստեղծվում. միևնույն ձևով արտահայտվում էր և՛ գործող անձը (գործիչը), և՛ գործիքը: Այստեղ -իչը անձի դեպքում կամ պետք է փոխարինվեր -ող-ով, կամ գործիքի անվանումը արտահայտվեր որոշիչ-որոշյալ բառակապակցությամբ, որոնց օրինակները և գտնում ենք Քաջունու բառարանում: Օր՝ խուզող, կտրիչ - խուզիչ, կտրիչ մեքենա: Այս կաղապարը մեծ մասամբ կազմված է պարզ բայարմատով և -իչ ածանցով՝ դրվագիչ, հղկիչ, յարդարիչ, հատակիչ, կաղապարիչ: Համեմատաբար քիչ են պարզ բայարմատ + ող կաղապարով անվանումները (օր՝ փչող): Քիչ չեն այս կաղապարի այն դրսևորումները, որտեղ բայաճիմքը բաղադրյալ կազմություն է. օր՝ փորագրիչ, փորագրող, արծաթագծիչ, գեղազարդիչ, նմանատպող, նաուծեփիչ և այլն: Այս կաղապարը առանց -ող-ի, -իչ-ի նույնն է առաջին կաղապարի հետ: Սակայն այսպիսի անվանումները առանց -ող-ի, -իչ-ի դառնում էին բազմիմաստ, կորցնում տերմինային միանշանակ իմաստը: Այսպես, XIX դարի գրաբարյան լեզվազգացողությամբ փորագիր կարող էր ընկալվել՝ ա) փորագրիչ, բ) որևէ նյութի վրա փորված գրություն, նաուծեփ՝ ա) նավը ծեփող արճեստավոր, բ) նավի հատուկ ծեփը, գեղազարդ՝ ա) գեղազարդող, բ) գեղեցիկ զարդ, գ) գեղեցկազարդ (ածական) և այլն: Նման դեպքերում -ող-ի, -իչ-ի հավելումը ուներ ճշգրտող, միանշանակ դարձնող նշանակություն. այսպիսի կաղապարումը խորթ չէր գրաբարին, սակայն ընդարձակ կիրառություն ստացավ XIX դարի գիտական լեզվում, և Քաջունին հմտորեն է կիրառում այսպիսի բառակազմությունը:

Գտնում ենք արճեստավորական երկու անվանում -որդ ածանցով՝ խաղախորդ և շաղորդ (գործող կաթնեղիճաց) և կարուակ ձևը՝ որպես կոշկակար: Խաղախորդ և կարուակ բառերը գտնում ենք նույն տերմինային նշանակությամբ հին հայկազյան բառարանում. շաղորդ բառը մեզ անհայտ է. հավանաբար բարբառային բառ է և այլուր գրանցված չէ:

՝ Տե՛ս «Հայկական հանրագիտարան», հ. 2, 1976 («Արճեստներ» բառահոդվածը):
* Նկատի պետք է ունենալ, որ -ող և -իչ ածանցները ենթադրում են իրական կամ հնարավոր բայաճիմքեր:

Արհեստների անվանումների լեզվակաղապարները տարբեր բնույթ ունեն. գլխավոր կաղապարը, որով ձևավորվում է արհեստանվանումների մեծ մասը, ուղղակի սերում է արհեստավորանվանումների առաջին կաղապարից. օր՝ մետաքսագործ→մետաքսագործություն, թամբագործ→թամբագործություն, թիթեղնագործ→թիթեղնագործություն, պաղպաղակագործ→պաղպաղակագործություն և այլն: Բերենք այս կաղապարի այլ ստաղծով դրսևորման մի քանի օրինակներ՝ կոշկակար→կոշկակարություն, ներկարար→ներկարարություն, գրաշար→գրաշարություն, որմաշեն→որմաշենություն, ծալարար→ծալարարություն, թղթակազմ→թղթակազմություն և այլն: Արհեստավոր անվանման կաղապարը ընդարձակվում է անանցական բաղադրիչով, ըստ որում, գործում է միայն -ություն գոյականակազմիչ ածանցը:

Արհեստներ նշանակող երկրորդ կաղապարը գրեթե (կան բացառություններ) չի կապվում արհեստավորանիչ ոչ առաջին, ոչ երկրորդ կաղապարի հետ: Արհեստներ նշող այս կաղապարը միջնորդավորված չէ արհեստավորանիչ կաղապարի հետ, այլ ուղղակի ելնում է գործունեության բայական արտահայտությունից. բայի՝ փոխանուն գոյականի վերածմամբ հայերենը թույլ է տալիս անվանել արհեստները: Որպես գոյական փոխանունի վերածման միջոց ծառայում են -ում և -ություն ածանցները, բայաձևից գոյականի անցման միջակա օղակ է բայաձևի անորոշ դերբայը, որը որոշյալ հոդերի միջոցով գոյականական խոսքիմասային իմաստ է ստանում. օր.՝ գործաւորը գգն գբուրդս→գգելը→գգում: Պատահական չէ, որ Քաջունու հայերեն-ֆրանսերեն տերմինաբանական բառարանում այս դեպքերի համար տրվում են նաև անորոշ դերբայի ձևերը: Քաջունի ֆր. modeleur բառին հանդիպադրել է հայերեն կաղապարիչ բառը՝ «Արուեստաւորն, որ հանել զկաղապար իրաց», իսկ modelage տերմինի դիմաց գրել է. «Հանելն զկաղապար» և այլն: Բնականաբար արհեստանվանման այս կաղապարը հիմնականում կազմված է բայահիմք + ումն նյութական ձևով: Օր.՝ դրուագիչ-դրուագումն, «Արուեստբ. Գործ դրուագելոյ, այսինքն զնուրբ թերթս մետաղեայս ազնիս կցել ճնշմամբ անբաժանելի օրինակս յերեսս հասարակ մետաղաց»: «Argenture իգ. իտ. Argentature (ի բառէն argent արծաթ)». Արծաթագծումն. - «Արուեստբ. Արուեստ օժանելոյ արծաթով զպղինձ կամ զայլ մետաղս»: Արհեստավորը կոչվում է արծաթագծիչ. «Անձն որ օժանէ արծաթով զմետաղս, զփայտս, զխեցիս, զթուղթ և այլն»:

Բերենք այս կաղապարով կազմված արհեստանվանումների մի քանի օրինակ. գգիչ→հերհերումն, գգումն, արծնիչ→արծնումն: Նույն կաղապարի մյուս ձևն է բայահիմք + ություն: Ըստ որում, -ում և -ություն ածանցները հոմանիշներ են, և կան դեպքեր, որ միևնույն արհեստը անվանվում է և՛ -ում, և՛ -ություն ածանցներով. ողորկումն→ողորկություն, փորագրիչ, փորագրող→փորագրություն: Արհեստավորանիչ երկրորդ կաղապարի դեպքում հայերենը դիմում է հիմնականում արհեստանիչ վերոհիշյալ կաղապարին: Բանն այն է, որ ոչ թե հայերենի միջոցները թույլ չեն տալիս առաջին կաղապարով կազմել արհեստանուններ (ասենք՝ արծնիչ→արծնիչություն, գեղազարդիչ→գեղազարդչություն), այլ հայերեն լեզվամտածողությունը, որի պահպանումը Քաջունու տերմինաբանական արվեստի սկզբունքն է: Անշուշտ անջրպետ չկա արհեստանիչ այս երկու կաղապարների միջև, քանի որ այդ երկուսն էլ գործողություն-գործունեություն բայական արտահայտման գոյականացման են ծառայում և ըստ մասնավոր դեպքերի կամ որոշակի իմաստային տարբերակման պահանջի՝ կարող են լինել արհեստանվանումներ, որոնք կազմվում են և՛ այս, և՛ այն կաղապարով: Քաջունու բառարանում կան արհեստանուններ, որոնց համապատասխան արհեստավորանունները չկան, և հակառակը. այստեղ պատճառը ֆրանսերենի նյութն է, որովհետև հայերենը և՛ արհեստի, և՛ արհեստավորի անվանման կանոնավոր ու գործուն ավելի զորեղ կաղապարներ և բառային ստաղծ ունի, քան ֆրանսերենի գիտական լեզուն:

Արհեստ-արհեստավորանիչ անվանումների քանակը Քաջունու բառարանում կազմում է մոտ 700 բառ և արտահայտություն, որոնք համապատասխանության մեջ են ղբրված իր ժամանակի ամենազարգացած՝ ֆրանսերեն և մասամբ իտալերեն տերմինաբանության հետ: Նշված տերմինային բազմությունը բացառապես հայերեն է (որպես ոչ նախընտրելի ձև ունի միայն գաղատոս փոխառությունը) և ներկայացնում է XIX դարի պարզ

գրաբարի բառապաշարը և լեզվամտածողությունը: Քաջունին հավաքել, մշակել, տերմինակազմական միօրինականացման է ենթարկել այդ ոլորտի եղած բառապաշարը՝ միայն անհրաժեշտության դեպքում ստեղծելով նոր բառեր: Տերմինների ընտրության գործում նա հետևում է միայն արտահայտության գիտական ճշգրտության և հայերեն լեզվամտածողության հարազատության սկզբունքներին: Մինչև Քաջունու այս հանրագիտական բառարանը որոշակի գիտակցություն կար հայերենի տերմինաբանության պատմության և արվեստի վերաբերյալ: 1840-ականներից Վիեննայի Մխիթարյան միաբանությունը ձեռնամուխ եղավ ոգեկոչելու բուն դասական հայերենը և նրա լեզվամտածողությունը, և փաստորեն ստեղծվեց տերմինաստեղծման դասական հայերենյան ուղղություն, որի լավագույն իրականացումը 1846 թ. հրատարակված իտալերեն-ֆրանսերեն-հայերեն-թուրքերեն սովորածավալ բառարանն է: Տերմինաբանական չափազանց կարևոր նշանակություն ունենալով՝ տերմինաբանական այս ուղղության արգասիքը միաժամանակ ուներ իր արմատական թերությունը. անտեսվում էր հայոց լեզվի պատմական զարգացումը թե՛ նյութապես (պատմականորեն ստեղծված տերմինային ժառանգություն), թե՛ լեզվամտածողության զարգացման առումով: Օր.՝ XIX դ. ընդհանրացած օճառագործ անվանման դիմաց նշյալ բառարանը դնում է անառագործ, հայելագործ- ճարտարապետ հայելոյ, մաղագործ-գործիչ մաղի և այլն: Սրան հակառակ, XIX դարի ընդհանրացած ապակագործ ձևի դիմաց՝ ապակեգործ, խեցագործ-ի փոխարեն՝ խեցեգործ և այլն, որոնք ընդհանրացան նոր գրական լեզվում: Քաջունին ընդունում է հայերեն լեզվամտածողության գերակա սկզբունքը՝ սակայն դիտելով այն պատմական զարգացման հունի մեջ: Արհեստ-արհեստավորանիշ անվանումների համար նրա առաջնակարգ աղբյուրներն են Ջաղջախյանի իտալերեն-հայերեն (1804) և Նորայր Բյուզանդացու ֆրանսերեն-հայերեն (1884) բառարանները:

Անշուշտ, Քաջունու բառարանում այս խմբի բառապաշարը ունի որոշ հնաբան երանգ (կարունակ=կոշկակար, լուսնող=պայտար), բայց դա XIX դարի՝ նախնյաց գրաբարի վերածնության հետ էր կապված, որը հարստացրեց XVIII դարից բնականորեն զարգացող գրաբարը, սակայն տերմինաբանական ավանդույթի նկատելի խախտում առաջացրեց. բերենք մեկ օրինակ. «magon... Որմաշէն. ասացեալ է ի յետնոց Որմաղիի». «ի յետնոց»-ը նախնիք-ը չեն. ՀՀԲ-ում որպես բուն տերմին դրված է որմնաղիի (հտ.1, 844) բառը, իսկ ՆՀԲ չունի այս ձևը: Քաջունին հետևում է վերջինիս:

Քաջունու մշակած այս ոլորտի բառապաշարը, մաքրվելով հնաբան գրաբարյան երևույթներից, հավելորդային համանիշ-հոմանշությունից, յուրացվեց նոր գիտական հայերենի զույգ ճյուղերի կողմից: Շատ կարևոր նշանակություն ունեցավ նրա՝ հայոց լեզվին հարազատ բառակազմական կաղապարների ճիշտ օգտագործման հմտությունը: Անշուշտ, արհեստի և արհեստավորի, լայն առումով՝ գործողի և գործունեության՝ հայերենի համակարգին նվիրված ուսումնասիրությունները կարևոր են արդի հայերենի այս ոլորտի կարգավորման համար:

Л. В. АВЕТИСЯН - Ремесла и ремесленников обозначающие термины в слове Манвела Каджуни. - В армянском языке сохранились исстари идущие формы слов, обозначающих название ремесел и ремесленников. В словаре Каджуни таких терминов насчитывается около трехсот. В статье они подвергаются анализу с точки зрения словообразования. В результате выявляется два основных типа их построения: посредством создания собственно-сложных слов и посредством аффиксации.

⁵ Տե՛ս Հ. Բարսեղ Վ. Մարգիսեան, Երկհարիրամեայ գրական գործունեութիւն եւ նշանաւոր գործիչներ Վենետիկոյ Մխիթարեան միաբանութեան, Վենետիկ, Ս. Ղազար, 1905, էջ 167: